

Szerény. Roppant szerény. Pedig van mire büszkének lennie. Három évtizeden át közoktatási szakemberként dolgozott, ő a II. világháború utáni első hazai tehetséggondozó mozgalom elméleti megalapozója és gyakorlati szervezője. Nemzetközileg elismert orientalista, 28 kutatóutat vezetett Kínában, ezen kívül Belső-Ázsia és a Távol-Kelet számos országában is. A Pécsi Tudományegyetem Ázsia Központjának létrehozója, rangos külföldi egyetemeken vendégprofesszora. Eddig tizennégy könyve jelent meg, s közel negyven tanulmánykötetben szerepelnek publikációi. Honfoglaló őseink feltételezett nyomába eredt, bejárta a Selyemutat, végighajózta a Császár-csatornát, és felfedezte Crassus elveszett római légióját. Bárdi László hetvenkilenc esztendősen is olthatatlan tudásszomjú, szenvedélyes utazó.

TIBETBEN AZ 5200 MÉTER MAGAS KAMPALA-HÁGÓT MÁR NEM CSUPÁN A BUDDHISTA IMAZÁSZLÓK, HANEM A MAGYAR NEMZETI SZÍNEK IS ÉKESÍTIK

Lehetséges őseink nyomdokán, Kínában

A TAKLA-MAKÁN SIVATAGBAN A LEGMEGBÍZHATÓBB KÖZLEKEDŐESZKÖZÜNK A TEVE

– Kína hallatlanul változatos – meséli –, nemcsak azért, mert kontinensnyi méretű, hanem mert a végletek országa is. Mialatt beszélgettünk, öt lakója biztosan megfagy, és ugyanennyien hógutától halnak meg. Ővük a Föld legmagasabb hegycsúcsa, de jártam náluk a tengerszint alatt 154 méterrel is. Kínát ötvenhét nemzetiség lakja, s e népeknek eltérő a nyelvük, 23-féle az írásuk. Évente tizenötezer kilométernyi autópályát építenek, és a sivatagok oázisai között is biztosítják a közlekedést. Német találmány ugyan, de övük a világ első mágneses vonata, ami 5-7 milliméter magasságban le-

beg a sínek fölött. Én is ültem rajta Shanghaiban, s lefényképeztem a sebesség-kijelzőt, amikor az 431-et mutatott. Konfuciusz szülővárosában olyan színházi előadást láttam, melyben kosztümök százai, s a zene, valamint a kiváló hang- és fénytechnika tökéletes összhangja valósággal lenyűgözött. S amikor az ember nem egy, hanem száz ilyet lát, akkor érti meg, hogy a csúcstechnika Kína mindennapjainak része.

– *Professzor úr régóta publikál a tárgy körben is.*

– Húsz éve írok Kína fejlődési távlatairól cikkeket, tanulmányokat, de ezeket eddig senki nem vette komolyan. Azt mondták, az elfogultság beszél belőlem. Hisz tíz-húsz éve ki gondolta volna, hogy az az ország, melyet száz éve Ázsia legszegényebb, legnagyobb nyomorban tengődő népe lakott, odáig fejlődik, hogy Amerika adósságállományának nagy része az ő kezébe kerül?!

– *Kína olyan tartományaiba is eljutott, ahová csak keveseknek sikerül.*

– Előfordult, hogy egy társaságban a többiek azzal dicsekedtek, 11, illetve 14 tartományban jártak, én pedig zavarba jöttem, bevallván, hogy húszban. Szerencsére sokféle szakmai

kapcsolatom van, hisz meghívnak konferenciákra, egyetemekre, néhány folyóiratnak éveken át a munkatársa voltam, és a tanítványaim, akikből mára befolyásos emberek lettek, ugyancsak segítenek megszerezni a különleges kutatási engedélyeket. 2003-ban Stein Aurél egykori Selyemút-expedíciójának útvonalát próbáltuk meg újra bejárni. A Takla-Makán sivatagban ő fedezte fel a homokba temetett városokat, s mi arra voltunk kíváncsiak, ugyanott egy évszázad alatt milyen változások történtek. Több mint harmincötezer kilométert tettünk meg repülőn, vonaton, buszon, tevéen, motorcsónakon, terepjárón, öszvérfogaton és gyalogosan. Stein Aurél idejében még nem voltak, de most óriási segítséget jelentenek a múzeumok és a különböző gyűjtemények, melyeket mind megnézhattunk. Sok érdekességre bukkantunk, ami azért is fontos, mert a Selyemút jelentős része egybeesett a népvándorlás útvonalával. Nyomon követhető tehát, hogy feltételezett őseinknek merre vezetett az útjuk, s kikkel éltek együtt. Az úgynevezett hun üstök egészen sajátosak: hosszú, hengeres formájúak, eltéveszthetetlenek. Utunk során 154 darabot talál-

MÉG A GÓBI SIVATAG TEVÉI IS MEGCSODÁLJÁK AZ ODA-TÉVEDT TÁVOLI LÁTOGATÓKAT, A RITKA VENDÉGEKET

A TAKLA-MAKÁN DÉLI RÉSZÉNEK HÍRES OÁZISA, MIRAN. HONFITÁRSUNK, STEIN AURÉL ITT TALÁLTA A SOK VITÁT KIVÁLTÓ „SZÁRNYAS ANGYALOKAT”.

tunk. Pontosan olyanokat, amilyen legutóbb négy-öt éve került elő Balatonlellén. Dzsungáriában ráleltünk ugyanolyan stílusú kősztelékre, fejfaként használt, ember formájú, nálunk kunbabáknak nevezett szobrokra, amilyenek a honfoglalás kori sírleletekből itthon is előkerültek. Ezen az expedíción a Duna TV stábjával 36 órányi felvételt készítettünk, amiből nyolcrészes ismeretterjesztő film született.

– *Nemcsak a régészet, a néprajz is sokat segíthet a kutatóknak.*

– Kashgarban magam is sokszor üldögéltem a régi angol követség verandáján, ahol egykoron Stein Aurél készítette a feljegyzéseit, s megfigyelte, hogy az ottani asszonyok a szőlőskertekből hazafelé jövet olyasféle népdalokat énekelnek, mint amelyeket ő a Duna–Tisza közén hallott. S valóban, a zenei szerkezetük teljesen egyforma. A sivatagban, Nanshan környékén olyan hímzést találtunk, amire azt mondhatnánk: tipikus kalotaszegi motívum. Persze, nem az, hanem annak egy belső-ázsiai változata. A néprajz is megőrzött egy csomó hasonlóságot az énekek és a mesék mellett. Roppant érdekes a kollektív népi emlékezet is. Ürümsiben és Kashgarban a pénteki közös imákra mi is elmentünk, s az egyszerű emberek megkérdezték, honnan jöttünk. Mindent tudunk rólatok – mondták, ti elcsavarogtatok nyugatra, mi meg itt maradtunk.

A kínaiak úgy tartanak számon minket, hogy a magyar az egyetlen nép, amely keletről ment Európába,

és meg is maradt. A Takla-Makán sivatag déli részén egy oázis főnöke érdeklődött tőlem, hányan maradtunk meg mi, magyarok? Tízmillióan – mondtam. Váltott pár szót a helyettesével, aztán felém fordult: Ha nagyon rosszul menne a sorotok ott Európában, nyugodtan gyertek ide hozzánk, itt mindenkinek jut még föld is! Szóval, ők számon tartanak minket, kár, hogy ezt a bizalmi tőkét nem aknázzuk ki eléggé. Persze, nem feltétlenül úgy, hogy hozzájuk költözünk.

A DALAI LÁMÁK SZÉKHELYE: AZ ELBŰVÖLŐ LHASZAI POTALA-PALOTA

– *Nemcsak a sivatagban, de vízen is jókora utat megtett.*

– A Nagy- (más néven Császár-) csatorna a világ leghosszabb mesterséges vízi útja. Csien-lung császár hajózta végig legutóbb, az 1700-as évek közepén. Minket az érdekelt, ma meddig lehet eljutni rajta. Kalandos utunk volt, rábeszálltunk egy hajóskapitányt, hogy kavics, cement és szén helyett mi lehessünk a rakomány. Erről az expedícióról négyrészes filmet forgattunk, több tévécsatorna is műsorára tűzte.

Bárdi László 28 kutatóútja több mint hétszázötven napig tartott, he-

tekig mesélhetne hát a legemlékezetesebb kalandokról. Arról, miként fedezte föl antropológusok segítségével az első római triumvirátus tagjának, Crassusnak az elveszett légióját Belső-Ázsiában; miként bízta gondjaira a mongol külügyminisztérium helyettes vezetője a sógorát, Mongólia leghíresebb medveszelídőt; mi ízlett neki jobban: egy kínai miniszternek az ő tiszteletére adott harmincfogásos ebédje vagy annak a hatvankilós birkának a sós vízben főtt húsa, amit napokig ettek egy mongol oázisban?

S miközben kínai műtárgy-gyűjteményét vesszük szemügyre, a belülről festett üvegcséket, a tibeti aranyozott selymet, a szépséges vázákat, az egy tömbből faragott, sárkányos faliképet és a tibeti jelekkel vésett nyomdai dúcot, arról is faggatom, mi foglalkoztatja mostanság a legjobban?

– Az, hogy lengő szakállú aggasztányként jövök rá, mennyi mindent meg kellene tanulnom még! És kutatni is vágyom. Mások számára Kelt: pusztán egy égtáj – nekünk a népünk eredete. A mondatok végén nem a pontot, inkább a kérdőjelet szeretem, mert akkor választ kell keresni. Megpróbáltam, s néha talán sikerült is. Persze, az igazi tudás az, amit az ember átad másoknak. Ezért örülök, hogy itthon is, külföldön is vannak tanítványaim, akik továbbvihetik, amit elkezdtem, s messzebbre juthatnak, mint én tettem.

LEJEGYEZTE: CSATÓ ANDREA

ÉSZAK-DZSUNGÁRIA TITOKZATOS HUN „KÖEMBEREI”, A SÍROKHOZ ÁLLÍTOTT SZTELÉK

MONGÓLIÁBAN A LEGÖREGEBB VENDÉG TISZTSÉGE A BÁRÁNYFEJ SZÉTBONTÁSA

KARA HOTO ŐSI VÁROSÁT MÁR KÍVÜL-BELÜL HOMOKBA TEMETTÉK AZ ÉVEZREDEK